

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

№ 48 (185)

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ:

- *Монгол Улсын хүний эрхийн үндэсний комиссын тухай*
- *Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай*
- *Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай*

Улсын Их Хурлын Тамгын газар

Улаанбаатар хот
2000 он

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

Улаанбаатар хот 2000 оны арванхоёрдугаар сарын 19 №48 (185)

Гарчиг

Нэг. МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

507. Монгол Улсын хүний эрхийн үндэсний комиссын тухай (2000-12-7-ны хууль)	832
508. Тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2000-12-7-ны хууль)	837
509. Төрийн бэлгэ тэмдгийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2000-12-7-ны хууль)	837
510. Төрийн албаны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2000-12-7-ны хууль)	837
511. Намын гишүүнээс түдгэлзвэл зохих албан тушаалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2000-12-7-ны хууль)	838
512. Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2000-12-7-ны хууль)	838
513. Харьяатын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2000-12-7-ны хууль)	841
514. Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай (2000-12-7-ны хууль)	842
515. Захиргааны хариуцлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт орлуулах тухай (2000-12-7-ны хууль)	843
516. Хилийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай (2000-12-7-ны хууль)	843
517. Иргэний бүртгэлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай (2000-12-7-ны хууль)	844
518. Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай (2000-12-7-ны хууль)	844
519. Нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай (2000-12-7-ны хууль)	844

Хоёр. МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

520. Элчин сайдыг эгүүлэн татах, томилх тухай	Дугаар 166	844

2000 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр

Улаанбаатар хот

МОНГОЛ УЛСЫН ХҮНИЙ ЭРХИЙН ҮНДЭСНИЙ КОМИССЫН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Нийтлэг үндэслэл

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

1.1. Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комисс (цаашид "Комисс" гэх)-ын үйл ажиллагааны зарчим, эрх зүйн үндсийг тодорхойлж, түүний бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Комиссын тухай хууль

ТОГТООМЖ

2.1. Комиссын тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль¹, энэ хууль, тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. Комисс, түүний үйл ажиллагааны зарчим

3.1. Комисс нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, хууль, олон улсын гэрээнд заасан хүний эрх, эрх чөлөөний тухай заалтын хэрэгжилтэд хяналт тавьж, хүний эрхийг сахин хамгаалах, хөхиүлэн дэмжих байгууллага мөн.

3.2. Комисс нь гурван гишүүнээс бүрдэнэ.

3.3. Комисс нь үйл ажиллагаандаа хууль дээдлэх, хараат бус байх, хүний эрх, эрх чөлөө, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, шударга, ил тод байх зарчмыг баримтална.

3.4. Аливаа аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан, хувь хүн Комисс, түүний гишүүний үйл ажиллагаанд нөлөөлөх, хөндлөнгөөс оролцохыг хориглоно.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

Комиссын гишүүнийг томилох, чөлөөлөх, түүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх, огцруулах

4 дүгээр зүйл. Комиссын гишүүнд нэр дэвшигч

4.1. Комиссын гишүүнд нэр дэвшигч нь

хууль зүй, улс төрийн өндөр мэргэшилтэй, хүний эрхийн асуудлаар зохих мэдлэг, туршлагатай, ял шийтгэлгүй, Монгол Улсын гучин таван насанд хүрсэн иргэн байна.

5 дугаар зүйл. Комиссын гишүүнд нэр дэвшүүлэх, томилох

5.1. Комиссын гишүүнд нэр дэвшигчийн нэрийг Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын Хууль зүйн байнгын хороо, Улсын дээд шүүхийн саналыг үндэслэн Улсын Их Хурлын дарга Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ.

5.2. Улсын Их Хурал нэр дэвшигчийг Комиссын гишүүнд томилохоос татгалзсан бол Улсын Их Хурлын дарга арван дөрвөн хоногийн дотор энэ хуулийн 5.1-д заасан журмын дагуу өөр хүний нэрийг дэвшүүлнэ.

5.3. Нэг хүний нэрийг дахин дэвшүүлж болохгүй.

5.4. Нэр дэвшигчийн нэрийг өргөн мэдүүлснээс хойш гуч хоногийн дотор Улсын Их Хурал уг асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.

5.5. Комиссын гишүүн бүрэн эрхийнхээ хугацаанаас өмнө хуульд заасан үндэслэлээр албан тушаалаасаа чөлөөлөгдсөн, огцорсон, нас барсан тохиолдолд Улсын Их Хурал жар хоногийн дотор энэ хуульд заасны дагуу Комиссын гишүүнийг нөхөн томилно.

5.6. Комиссын даргыг Улсын Их Хурлын даргын санал болгосноор Комиссын гишүүдээс Улсын Их Хурал гурван жилийн хугацаагаар томилно.

5.7. Комиссын гишүүн сургалт, эрдэм шинжилгээний ажил хийхээс бусад энэ хуулиар тогтоосон үүрэгт нь үл хамаарах ажил, албан тушаал хавсарч болохгүй. Хэрэв гишүүн томилогдохоосоо өмнө өөр ажил, албан тушаал эрхэлж байгаа бол тангараг өргөсөн өдрөөсөө эхлэн уул үүрэгт ажлаасаа чөлөөлөгдөнө.

6 дугаар зүйл. Комиссын гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа

6.1. Комиссын гишүүний нэгэн бүрэн эрхийн хугацаа зургаан жил байна.

¹ Монгол Улсын Үндсэн хууль – "Төрийн мэдээлэл" сэтгүүлийн 1992 оны 1 дүгээрт нийтлэгдсэн.

6.2.Комиссын гишүүний бүрэн эрх Монгол Улсын Үндсэн хуульд тангараг өргөснөөр эхэлж, Комиссын шинээр томилогдсон гишүүн тангараг өргөснөөр дуусгавар болно.

6.3.Комиссын гишүүнийг нэг удаа улируулан томилж болно.

7 дугаар зүйл. Комиссын гишүүн тангараг өргөх

7.1.Комиссын гишүүн томилогдсоноосоо хойш гуч хоногийн дотор "Би Монгол Улсын Үндсэн хуулийг дээдлэн сахиж, Монгол Улсын хууль, олон улсын гэрээгээр баталгаажуулсан хүний эрх, эрх чөлөөг эрхэмлэн хамгаалах үүргээ чин шударгаар биелүүлэхээ батлан тангараглая." хэмээн Монгол Улсын Үндсэн хуульд тангараг өргөнө.

7.2.Комиссын гишүүний тангараг өргөх ёслолын журмыг Улсын Их Хурлын дарга тогтооно.

8 дугаар зүйл. Комиссын гишүүнийг чөлөөлөх, түүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх, огцруулах

8.1.Дараахь тохиолдолд Улсын Их Хурал Комиссын гишүүнийг албан тушаалаас нь чөлөөлнө:

8.1.1.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүнд нэрээ дэвшүүлсэн;

8.1.2.бусад албан тушаалд томилогдсон буюу сонгогдсон;

8.1.3.биеийн эрүүл мэндийн байдал, хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаанаар бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх боломжгүй болсноос өөрөө хүсэлт гаргасан.

8.2.Комиссын гишүүн гэмт хэрэгт холбогдсон, түүнчлэн энэ хуулийн 23.1-д заасны дагуу баривчлагдсан бол түүний бүрэн эрхийг түдгэлзүүлэх эсэхийг энэ тухай эрх бүхий байгууллагын гаргасан санал, шийдвэрийг хүлээн авснаас хойш арван дөрвөн хоногийн дотор Улсын Их Хурал хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.

8.3.Комиссын гишүүн гэмт хэрэгт холбогдолгүй, гэм буруугүй болохыг тогтоосон эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтны шийдвэрийг үндэслэн түүний бүрэн эрхийг сэргээж Улсын Их Хурал тогтоол гаргана.

8.4.Комиссын гишүүн гэмт хэрэг үйлдсэн нь нотлогдож шүүхийн таслан шийдвэрлэх тогтоол хүчин төгөлдөр болсноор түүнийг албан тушаалаас нь огцруулж Улсын Их Хурал тогтоол

гаргана.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

Комисст гомдол гаргах

9 дүгээр зүйл. Гомдол гаргах эрх

9.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, хууль, олон улсын гэрээгээр баталгаажуулсан эрх, эрх чөлөөг нь аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан, хувь хүн зөрчсөн гэж үзвэл Монгол Улсын иргэн дангаар буюу хамтарч энэ хуульд заасны дагуу Комисст гомдол гаргах эрхтэй.

9.2.Монгол Улсын хууль тогтоомж, олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол тус улсын нутаг дэвсгэрт байгаа гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн Монгол Улсын иргэний адил Комисст гомдол гаргах эрх эдэлнэ.

9.3.Иргэний эрхийн бүрэн чадамжгүй, зарим буюу хэсэгчилсэн чадамжтай хүнийг түүний хууль ёсны төлөөлөгч-эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь, түүнчлэн сураггүй алга болсонд тооцогдсон, нас барсан гэж зарлагдсан хүнийг хуульд заасан төлөөлөгч нь төлөөлж гомдол гаргаж болно.

9.4. Төрийн бус байгууллага, үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллага энэ хуулийн 9.1-д заасан эрхийг мөн адил эдлэх бөгөөд төлөөлөгчөөрөө дамжуулан гомдол гаргана.

9.5.Энэ хуулийн 9.3, 9.4-т заасан төлөөлөгч нь өөрийн бүрэн эрхийг нотолсон баримт бичигтэй байна.

10 дугаар зүйл. Гомдол гаргах хэлбэр

10.1.Гомдлыг монгол хэлээр бичгээр, эсхүл амаар биечлэн гаргана. Монгол хэл мэдэхгүй хүн эх хэлээрээ гомдол гаргаж болох бөгөөд гомдлоо монгол хэлнээ орчуулж, зохих журмаар баталгаажуулсан байна.

11 дүгээр зүйл. Гомдолд тавих шаардлага

11.1.Гомдолд дараахь зүйлийг тусгасан байна:

11.1.1.гомдол гаргагч гомдлоо захиргааны журмаар шийдвэрлүүлсэн байх;

11.1.2.Монгол Улсын Үндсэн хууль, хууль, олон улсын гэрээгээр баталгаажуулсан ямар эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдсөн болохыг заах;

11.1.3.гомдол гаргагч өөрийн нэр, оршин суугаа газрын буюу шуудангийн хаягаа бичиж, гарын үсгээ зурсан байх;

11.1.4.гомдолд холбогдож байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан,

хувь хүний нэр, хаяг, утасны дугаар холбогдох бусад баримтыг хавсаргасан байх.

11.2.Комиссын гишүүн нь хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт, шүүхийн шатанд байгаа болон хянан шийдвэрлэгдсэн эрүү, иргэний хэрэг, маргааны талаархи гомдлыг хүлээн авахгүй.

12 дугаар зүйл. Гомдол хүлээн авах, хариу өгөх хугацаа

12.1.Гомдол гаргагч эрх, эрх чөлөө нь зөрчигдсөн өдрөөс, эсхүл тийнхүү зөрчигдсэн гэдгийг мэдсэн өдрөөс хойш нэг жилийн дотор гомдол гаргана.

12.2.Комисс нэр, хаяггүй гомдол хүлээн авахгүй.

12.3.Комисс гомдлыг хүлээн авснаас хойш гуч хоногт багтаан хариуг өгөх бөгөөд нэмэлт судалгаа, шалгалт хийх шаардлагатай бол уул хугацааг Комиссын дарга жар хүртэл хоногоор сунгаж болно.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Комисс, түүний гишүүний бүрэн эрх

13 дугаар зүйл. Комиссын бүрэн эрх

13.1.Комисс нь дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

13.1.1.Монгол Улс дахь хүний эрхтэй холбоотой аливаа асуудлаар санал гаргах;

13.1.2.хууль тогтоомж, захиргааны шийдвэр хүний эрхийн үндсэн зарчимд нийцэж байгаа эсэх талаар зөвлөмж, санал гаргах;

13.1.3.олон улсын хүний эрхийн гэрээний биелэлт, энэ тухай Засгийн газрын илтгэлийг боловсруулахад санал өгөх;

13.2.Комисс нь бүрэн эрхийнхээ хүрээнд дараахь үйл ажиллагаа явуулна:

13.2.1.хүний эрхийн асуудлаар судалгаа явуулж, шаардлагатай мэдээллээр хангах;

13.2.2.олон улсын, бүсийн, хүний эрхийн бусад үндэсний байгууллагатай хамтран ажиллах;

13.2.3.Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаар илтгэл бичих;

13.2.4.хүний эрхийн талаархи хууль тогтоомж, олон улсын гэрээг олон нийтэд сурталчлах;

13.2.5.хүний эрхийн боловсрол

олгох үйл ажиллагааг дэмжих;

13.2.6.олон улсын хүний эрхийн гэрээг соёрхон батлах буюу түүнд нэгдэн орохыг дэмжих.

14 дүгээр зүйл. Комиссын даргын эрх, үүрэг

14.1.Комиссын дарга нь дараахь эрх, үүрэгтэй:

14.1.1.Комиссыг дотоод, гадаад харилцаанд төлөөлөх;

14.1.2.Комиссын ажлын албаны даргыг томилох, чөлөөлөх;

14.1.3.Комиссын дотоод зохион байгуулалтын асуудлыг шийдвэрлэх.

15 дугаар зүйл. Комиссын гишүүний гомдол хүлээн авахтай холбогдсон бүрэн эрх

15.1.Комиссын гишүүн гомдол хүлээн авахтай холбогдсон дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

15.1.1.гомдлыг хүлээн авч, хянан үзэх;

15.1.2.энэ хуулийн 11 дүгээр зүйлд заасан шаардлагыг хангаагүй гомдлыг хүлээн авахаас татгалзах;

15.1.3.эрүүгийн хэрэг, эрх зүйн маргааны талаархи гомдлыг харъяаллын дагуу холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд шилжүүлэх;

15.1.4.гомдол гаргагчид зөрчигдсөн эрхээ сэргээлгэх талаар ямар эрх, үүрэгтэй болохыг тайлбарлах.

16 дугаар зүйл. Комиссын гишүүний гомдлын мөрөөр шалгалт хийхтэй холбогдсон бүрэн эрх

16.1.Комиссын гишүүн гомдлын мөрөөр шалгалт хийх явцад дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

16.1.1.гомдол гаргагч, холбогдох аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан, хувь хүнээс гомдлын талаар бичгээр тайлбар авах. Хэрвээ гомдол гаргагч нь бичиг үсэг мэдэхгүй бол амаар тайлбар авч, энэ тухай тэмдэглэл хөтөлсөн байна;

16.1.2.гомдол гаргагч, холбогдох хүмүүсийг дуудан ирүүлэх;

16.1.3.гомдолтой холбогдолтой асуудлаар аль ч аж ахуйн нэгж, байгууллагад саадгүй нэвтрэн орж, түүний хурал, зөвлөлгөөнд оролцох, холбогдох албан тушаалтантай

биечлэн уулзах;

16.1.4.шаардлагатай нотлох баримт, албан бичиг, мэдээллийг байгууллага, албан тушаалтнаас үнэ төлбөргүй гаргуулан авах, газар дээр нь танилцах;

16.1.5.тусгай мэдлэг шаардагдсан тохиолдолд зохих байгууллагын шинжээчийг томилж, дүгнэлт гаргуулах;

16.1.6.гомдлыг хянан үзэх явцад уул гомдол нь эрүү, иргэний хэрэг маргааны шинжтэй гэж үзвэл түүнийг холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд харъяаллын дагуу шилжүүлэх;

16.1.7.аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтны үйл ажиллагаанд дангаар буюу төрийн эрх бүхий байгууллага, тэдгээрийн албан тушаалтанд санал болгосны үндсэн дээр хамтран шалгалт явуулах;

16.1.8.бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд холбогдох хуульд заасан журмын дагуу төр, байгууллага, хувь хүний нууцтай танилцах.

16.2.Комиссын гишүүн албан үүргээ гүйцэтгэх явцад түүнд илэрхий болсон, эсхүл өөрт нь итгэмжлэн мэдэгдсэн төр, байгууллага, хувь хүний нууцыг чандлан хадгална.

17 дугаар зүйл. Комиссын гишүүний гомдлыг шийдвэрлэхтэй холбогдсон бүрэн эрх

17.1.Комиссын гишүүн гомдлыг шийдвэрлэхтэй холбогдсон дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

17.1.1.аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан, хувь хүн хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчсөн тухай асуудлаар шүүхэд нэхэмжлэл гаргах, шүүх хуралдаанд хуулиар тогтоосон журмын дагуу биечлэн болон төлөөлөгчөө оролцуулах;

17.1.2.хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчсөн гэж үзсэн албан тушаалтанд захиргааны шийтгэл ногдуулах тухай хүсэлтээ эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд тавих;

17.1.3.хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчсөн, зөрчих нөхцөл бүрдүүлсэн үйл ажиллагаагаа зогсоохыг байгууллага, албан тушаалтнаас шаардах;

17.1.4.талуудыг эвлэрүүлэх замаар асуудлыг шийдвэрлэх;

17.1.5.гомдол үндэслэлгүй гэж

үзвэл гомдол гаргагчид буцаах.

17.2.Энэ хуулийн 17.1.1-д заасны дагуу гаргасан нэхэмжлэл шүүхийн зардлаас чөлөөлөгдөнө.

17.3.Комиссын гишүүн гомдлыг хянан үзсэн үйл ажиллагааны үр дүнгийн талаар гомдол гаргагчид мэдэгдэх үүрэгтэй.

18 дугаар зүйл. Комиссын гишүүний хүний эрх, эрх чөлөөг хангах талаархи бусад бүрэн эрх

18.1.Комиссын гишүүн нь Улсын Их Хурлын чуулган, Засгийн газрын хуралдаанаар хүний эрхтэй холбогдсон асуудал хэлэлцэхэд Улсын Их Хурлын дарга, Ерөнхий сайдын хүсэлтээр зөвлөх эрхтэй оролцож болно.

18.2.Комиссын гишүүн нь хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчиж байгаа талаархи мэдээллийг үндэслэн өөрийн санаачлагаар, эсхүл аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтны хүсэлтээр шалгалт хийж болно.

18.3.Комиссын гишүүн нь хүний эрхийн асуудлаар судалгаа хийх зорилгоор эрүүгийн хэрэг үүсгэхээс татгалзсан, хэрэгсэхгүй болгосон, шүүхээр шийдвэрлэгдсэн эрүү, иргэний хэргийн материалтай танилцаж болно.

18.4.Комиссын гишүүн нь хүний эрх, эрх чөлөөг хангахтай холбогдсон хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох тухай саналаа хууль санаачлах эрх бүхий албан тушаалтан, байгууллагад уламжилна.

18.5.Комиссын гишүүн нь хүний эрхийн асуудлаар төрийн байгууллагын хүсэлтээр зөвлөгөө өгнө.

19 дүгээр зүйл. Комиссын гишүүний шаардлага, зөвлөмж

19.1.Комиссын гишүүн нь бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ шаардлага, зөвлөмж гаргана.

19.2.Комиссын гишүүн нь аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчсөн гэж үзвэл тухайн хүний эрх, эрх чөлөөг сэргээж, зөрчлийг арилгуулахаар холбогдох байгууллагад шаардлага бичиж хүргүүлнэ.

19.3.Комиссын гишүүн нь аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтны шийдвэр, үйл ажиллагаа нь хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчиж болзошгүй тохиолдолд шалтгаан, нөхцөлийг арилгуулахаар өөрийн эрх хэмжээний хүрээнд зөвлөмж гаргаж холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлнэ.

19.4.Комиссын гишүүний шаардлагыг хүлээн авсан аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан долоо хоногийн дотор, зөвлөмжийг хүлээн авсан бол гуч хоногийн дотор авсан арга хэмжээнийхээ тухай бичгээр хариу мэдэгдэнэ.

19.5.Комиссын гишүүний шаардлага, зөвлөмжийн дагуу холбогдох арга хэмжээ авахаас татгалзсан аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтны талаар хуульд заасан журмын дагуу шүүхэд хандаж болно.

19.6.Комиссын гишүүн нь гаргасан шаардлага, зөвлөмжөө хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр хэвлэн нийтлэх, мэдээлэх эрхтэй.

20 дугаар зүйл. Комиссын илтгэл

20.1.Комисс нь Монгол Улс дахь хүний эрх, эрх чөлөөний байдлын талаар жил бүрийн эхний улиралд багтаан Улсын Их Хуралд илтгэнэ.

20.2.Комиссын илтгэлийг "Төрийн мэдээлэл" сэтгүүлд нийтлэнэ.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

Комиссын гишүүний бүрэн эрхийн баталгаа

21 дүгээр зүйл. Улс төрийн баталгаа

21.1.Комисс, түүний ажлын албанд улс төрийн үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно. Комиссын гишүүн албан тушаал хаших хугацаандаа улс төрийн намын гишүүнчлэлээс түдгэлзэнэ.

21.2.Комиссын гишүүн үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, үг хэлэх, хэвлэн нийтлэх, шашин шүтэх, эс шүтэх эрх чөлөө эдлэхдээ өөрийн албан тушаалд хүндэтгэлтэй хандана.

22 дугаар зүйл. Эдийн засаг, нийгмийн баталгаа

22.1.Комиссын гишүүний үйл ажиллагааны зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлж, үйл ажиллагаагаа явуулах эдийн засгийн баталгааг төр хангана.

22.2.Комиссын төсвийг түүний саналыг үндэслэн Улсын Их Хурал баталж улсын төвлөрсөн төсөвт тусгайлан тусгах бөгөөд энэхүү төсөв нь үйл ажиллагаагаа хараат бусаар хэрэгжүүлэх шаардлагыг хангасан байна.

22.3.Комиссын гишүүн нь Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүнтэй адил хэмжээний цалинтай байна.

22.4.Комиссын гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа дуусгавар болсон, биеийн эрүүл

мэндийн байдал, хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаанаар чөлөөлөгдсөн тохиолдолд цалин хөлсөө бууруулахгүйгээр мэргэжил, мэргэшлийн дагуу өөр ажил, албан тушаалд шилжих буюу өөр ажил эрхлэх хүртэлх зургаан сарын хугацаанд Комиссын гишүүн байсан үеийн авч байсан цалингийн хэмжээнээс буурахааргүй тэтгэмж, хэрэв бага цалинтай ажил эрхэлж байгаа бол цалингийн зөрүүг мөн хугацаанд олгоно.

23 дугаар зүйл. Хууль зүйн баталгаа

23.1.Комиссын гишүүнийг гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу хэргийн газар гэмт үйлдлийнх нь нотлох баримттайгаар баривчилсан бол холбогдох албан тушаалтан энэ тухай Улсын Их Хурлын даргад хорин дөрвөн цагийн дотор мэдэгдэнэ. Үүнээс бусад тохиолдолд Комиссын гишүүнийг албадан саатуулах, цагдан хорих болон шүүхийн журмаар захиргааны шийтгэл ногдуулах, гэр, албан өрөө, биед нь үзлэг, нэгжлэг хийхийг хориглоно.

23.2.Хуульд зааснаас бусад тохиолдолд Комиссын гишүүнийг ажлаас чөлөөлөх, огцруулах, түүнчлэн өөрийнх нь зөвшөөрөлгүйгээр өөр ажил, албан тушаалд шилжүүлэхийг хориглоно.

23.3.Комиссын гишүүний бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон захидал харилцааны нууцыг задруулахыг хориглоно.

23.4.Комиссын гишүүн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд нь аж ахуйн нэгж, байгууллага, тэдгээрийн албан тушаалтан, иргэд бүх талын туслалцаа үзүүлэх үүрэгтэй.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ

Бусад зүйл

24 дүгээр зүйл. Комиссын ажлын зохион байгуулалт

24.1.Комисс нь ажлын албатай байна. Комисс нь ажлын албаны дүрмийг баталж, орон тоо, цалингийн санг Улсын Их Хурлаас баталсан төсөвт багтаан тогтооно.

24.2.Комиссын ажлын албаны ажилтан төрийн захиргааны албан хаагч байна.

24.3.Комисс нь үйл ажиллагаагаа явуулахад туслах үүрэг бүхий өмгөөлөгчдийн холбоо, үйлдвэрчний эвлэлийн холбоо, хүний эрхийн асуудал эрхэлсэн төрийн бус байгууллагын төлөөллийг оролцуулсан орон тооны бус зөвлөл байгуулж болно.

24.4.Комисс нь шаардлагатай гэж үзсэн асуудлаар эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллага, төрийн бус байгууллагаар судалгаа хийлгэж болно.

25 дугаар зүйл. Комиссын тамга, тэмдэг, хэвлэмэл хуудас

25.1.Комисс тогтоосон журмаар үйлдсэн тамга, тэмдэг, төрийн сүлд бүхий хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

26 дугаар зүйл. Комиссын тухай хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

26.1.Энэ хуулийг зөрчсөн этгээдэд

дараахь захиргааны шийтгэлийг шүүгч ногдуулна:

26.1.1.энэ хуулийн 3.4-г зөрчсөн иргэнийг 5000-40000, албан тушаалтныг 10000-50000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 50000-150000 төгрөгөөр торгоно;

26.1.2.энэ хуулийн 19.4; 23.4-г зөрчсөн иргэнийг 10000-50000, албан тушаалтныг 20000-60000, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 30000-250000 төгрөгөөр торгоно.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА** **Л.ЭНЭБИШ**

— **МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ** —

2000 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ТЭМДЭГТИЙН ХУРААМЖИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Монгол Улсын Тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дор дурдсан агуулгатай 11 дэх заалт нэмсүгэй:

* 11/ Хүний эрхийн Үндэсний Комиссоос гаргасан нэхэмжлэл. *

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА** **Л.ЭНЭБИШ**

— **МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ** —

2000 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ТӨРИЙН БЭЛГЭ ТЭМДГИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Төрийн бэлгэ тэмдгийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 9 дэх заалтад "Үндсэн хуулийн цэц" гэсний дараа "Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комисс" гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Монгол Улсын

Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА** **Л.ЭНЭБИШ**

— **МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ** —

2000 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ТӨРИЙН АЛБАНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Төрийн албаны тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт дор дурдсан агуулгатай 4 дэх заалт нэмсүгэй:

"4/Хүний эрхийн Үндэсний комиссын гишүүн."

2 дугаар зүйл.Төрийн албаны тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 4 дэх заалтын

дугаарыг "5" болгон өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА** **Л.ЭНЭБИШ**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2000 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр

Улаанбаатар хот

НАМЫН ГИШҮҮНЭЭС ТҮДГЭЛЗВЭЛ ЗОХИХ АЛБАН ТУШААЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Намын гишүүнээс түдгэлзвэл зохих албан тушаалын тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт дор дурдсан агуулгатай 8 дахь заалт нэмсүгэй:

"8/ Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын гишүүн."

2 дугаар зүйл. Намын гишүүнээс түдгэлзвэл зохих албан тушаалын тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн 3, 4, 5, 6 дахь заалтын дугаарыг "2, 3, 4, 5"; мөн хэсгийн 8, 9 дэх заалтын дугаарыг "6, 7" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл. Намын гишүүнээс түдгэлзвэл зохих албан тушаалын тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн 2, 7 дахь заалтыг тус тус хассугай.

4 дүгээр зүйл. Энэ хуулийг Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Л.ЭНЭБИШ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2000 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ГАДААДЫН ИРГЭНИЙ ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай дараахь хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/ 10 дугаар зүйлийн 6 дахь хэсэг:

"6. Гадаадын иргэн визийн хугацаа хэтрүүлэх, эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлгүй хөдөлмөр эрхлэх, ирсэн зорилгоосоо өөр үйл ажиллагаа явуулах, гадаадын иргэнийг бүртгэх журам зөрчин өөр засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжид зорчихийг хориглоно."

2/ 11 дүгээр зүйлийн 5 дахь хэсэг:

"5. Хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв буюу түүний эрх олгосон байгууллага энэ зүйлийн 1, 2, 4 дэх хэсэгт заасан зөвшөөрөл олгохдоо Албаны саналыг заавал авна. Алба татгалзсан тохиолдолд тухайн этгээдэд хөдөлмөр эрхлэх зөвшөөрөл олгохгүй."

3/ 15 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэг:

"5. Энэ зүйлд заасан байгууллага, иргэн дипломат зэргийн визээс бусад виз олгуулах тухай хүсэлтээ Албанд ирүүлнэ. Алба хүсэлтийг хянан үзэж зөвшөөрсөн тохиолдолд виз олгох буюу виз олгуулахаар гадаад хэргийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад шилжүүлнэ."

4/ 22 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсэг:

"7. Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээр

дамжин нэг орноос нөгөөд зорчиж байгаа этгээдийг дамжин өнгөрөгч гэнэ."

5/ 30 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 3 дахь заалт:

"3/ Эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлгүй хөдөлмөр эрхэлсэн буюу ирсэн зорилгоосоо өөр үйл ажиллагаа явуулсан бол."

2 дугаар зүйл. Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн "оршин суугч" гэсний дараа "байнга оршин суугч"; 6 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн "асуудлыг" гэсний дараа "Гадаадын иргэн, харьяатын асуудал эрхлэх албаны саналыг үндэслэн"; 12 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн "Визийн загварыг" гэсний өмнө "Виз олгох журмыг Засгийн газар"; 16 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн "визийн хугацааг" гэсний дараа "Алба" гэж тус тус нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл. Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуулийн дараахь зүйл, хэсгийг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/ 7 дугаар зүйл:

"7 дугаар зүйл. Гадаадын иргэн, харьяатын асуудал эрхлэх байгууллага

1. Гадаадын иргэн, харьяат, цагаачлалын талаар баримтлах төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах, хяналт тавих эрх бүхий Гадаадын иргэн, харьяатын асуудал эрхлэх

алба /цаашид "Алба" гэх/ хууль зүй, дотоод хэргийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний эрхлэх асуудлын хүрээнд ажиллана.

2.Албаны зохион байгуулалтын бүтэц, дүрмийг Засгийн газар батална."

2/ 10 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг:

"4.Гадаадын иргэн Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт улс төрийн үйл ажиллагаа явуулах байгууллага байгуулах, түүнд элсэн орох, бусад хэлбэрээр улс төрийн аливаа үйл ажиллагаа явуулж болохгүй."

3/ 10 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэг:

"5.Гадаадын иргэн Монголын үндэсний эв нэгдлийн эсрэг сурталчилгаа явуулах, үндэсний ёс заншил, хуульд харш шашны урсгал, хүчирхийллийн аливаа хэлбэр, садар самуун, мансууруулах бодисыг сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх, хэрэглэхийг хориглоно."

4/ 11' дүгээр зүйл:

"11' дүгээр зүйл.Гадаадын иргэдийн иргэний гэр бүлийн байдлын бүртгэл

Гадаадын иргэдийн иргэний гэр бүлийн байдлын бүртгэлийг нийслэлд Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төв, аймагт аймгийн Засаг даргын дэргэдэх Иргэний бүртгэл, мэдээллийн алба эрхлэн явуулж, холбогдох мэдээллийг тухай бүр Албанд ирүүлж байна."

5/ 13 дугаар зүйл:

"13 дугаар зүйл. Виз олгох байгууллага

1.Визийг дараахь байгууллага олгоно:

1/гадаад хэргийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага;

2/ Гадаадын иргэн, харьяатын асуудал эрхлэх алба;

3/ гадаад улсад суугаа Монгол Улсын дипломат төлөөлөгчийн болон консулын газар.

2. Гадаад хэргийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын эрх олгосноор Монгол Улсын өргөмжит консул виз олгож болно."

6/ 14 дүгээр зүйл:

"14 дүгээр зүйл. Виз олгох байгууллагын эрх, үүрэг

1.Гадаад хэргийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага виз олгох талаар дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

1/ бүх зэрэг, зориулалтын виз олгох;

2/ олгогдсон визийн зэрэг, зориулалтын үндэслэлийг хянаж өөрчлөх;

3/ виз олгохоос татгалзах, визийн хугацааг сунгах, олгосон визийг хүчингүй болгох;

4/ визийн талаархи нэгдсэн

бүртгэл хөтөлж, холбогдох мэдээг тухай бүр Албанд хүргэх.

2.Алба нь виз олгох талаар дараахь эрх, үүрэгтэй:

1/дипломат зэргийн визээс бусад виз олгох асуудлыг хянаж зөвшөөрөл өгөх;

2/Монгол Улсад байнга оршин суугч, цагаач гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнд гарах, гарах-орох виз олгох;

3/хууль тогтоомжид заасан үндэслэл байвал виз олгохоос татгалзах, түүний хугацааг богиносгох, визийн хугацааг сунгах, визийн ангиллыг өөрчлөх, олгосон визийг хүчингүй болгох;

4/энэ зүйлийн 2 дахь хэсгийн 2-т заасан визийн нэгдсэн бүртгэл хөтөлж;

5/виз олгогч байгууллагуудаас ирүүлсэн визийн талаархи мэдээг нэгтгэх.

3.Монгол Улсын өргөмжит консул Монгол Улсад орох, орох-гарах, дамжин өнгөрөх виз олгож болно."

7/ 23 дугаар зүйл:

"23 дугаар зүйл.Оршин суух хугацааг сунгах

1.Монгол Улсад албан, эсхүл хувийн хэргээр зорчигч, түр оршин суугч, албан, эсхүл хувийн хэргээр удаан хугацаагаар оршин суугч, байнга оршин суугч, цагаач гадаадын иргэний оршин суух хугацааг сунгуулах тухай хүсэлтийг Алба хянан шийдвэрлэнэ."

8/26 дугаар зүйл:

"26 дугаар зүйл.Гадаадын иргэнийг бүртгэх

1.Монгол Улсад төрийн, засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн өөрөө удирдах байгууллагын урилгаар ирснээс бусад гадаадын иргэнийг урьж ирүүлсэн аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэн, тэдгээрийг ирсэн өдрөөс хойш 7 хоногийн дотор нийслэлд Албанд, аймагт цагдаагийн байгууллагад бүртгүүлнэ.

2.Гадаад улсын дипломат төлөөлөгчийн болон консулын газар, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага, түүний төрөлжсөн байгууллагын суурин төлөөлөгчийн газар, мөн хэвлэл, мэдээллийн төлөөлөгчийн газарт ажиллаж байгаа гадаадын иргэн, тэдгээрийн гэр бүлийн гишүүнийг Монгол Улсад ирсэн өдрөөс хойш 7 хоногийн дотор гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад бүртгүүлнэ.

3.Монгол Улсад хөдөлмөр эрхлэх, суралцахаар ирсэн гадаадын иргэн ирсэн өдрөөс хойш 7 хоногийн дотор нийслэлд Албанд,

аймагт цагдаагийн байгууллагад бүртгүүлнэ.

4.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол тус улсын нутаг дэвсгэрт оршин суугаа цагаач гадаадын иргэн, харъяалалгүй хүн өөр засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжид шилжин суурьших бол оршин сууж байсан нутаг дэвсгэрийн цагдаагийн байгууллагын бүртгэлээс хасуулж, очсон газрын цагдаагийн байгууллагад 5 хоногийн дотор бүртгүүлж, оршин суух үнэмлэхдээ тэмдэглэл хийлгэнэ.

5.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт оршин суугаа цагаач гадаадын иргэн, харъяалалгүй хүн ам бүлийнхээ байдал, хаяг, хөдөлмөр эрхлэлтийн талаархи хөдөлгөөн, өөрчлөлтийг 5 хоногийн дотор оршин суугаа газрын цагдаагийн байгууллага, Албанд мэдэгдэнэ.

6.Монгол Улсад албан, эсхүл хувийн хэргээр удаан хугацаагаар оршин суугч, байнга оршин суугч, цагаач гадаадын иргэн, харъяалалгүй хүн байнга оршин суугаа газраасаа өөр засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжид 7 хоногоос дээш хугацаагаар хувийн хэргээр зорчвол очсон газрынхаа цагдаагийн байгууллагад бүртгүүлнэ.

7.Цагдаагийн төв байгууллага нь Монгол Улсад орсон, гарсан, дамжин өнгөрсөн гадаадын иргэдийн мэдээг Албанаас тогтоосон маягтаар сар бүр авч гадаадын иргэдийн хөдөлгөөнд хяналт тавьж, мөн тус улсын нутаг дэвсгэрт гэмт хэрэг үйлдсэн, ял шийтгүүлсэн, ял шийтгэлгүйд тооцогдож байгаа, Монгол Улсаас албадан гаргагдсан, олон улсын эрх бүхий байгууллагаас аливаа улс оронд орохыг хориглосон, эрэн сурвалжлагдаж байгаа гадаадын иргэний тухай мэдээг Албанд өгч байна.

8.Монгол Улсын хилээр орсон, гарсан, дамжин өнгөрсөн гадаадын иргэний бүртгэлийг хил хамгаалах байгууллага, хяналтыг Алба, цагдаагийн болон орон нутгийн засаг захиргааны байгууллага хамтран зохион байгуулж, холбогдох байгууллагууд шаардлагатай мэдээллээр хангана.

9.Гадаадын иргэнтэй холбоотой бүх төрлийн мэдээг холбогдох төрийн захиргааны байгууллагууд албанд тогтоосон хугацаанд ирүүлж байна. Холбогдох төрийн захиргааны байгууллагуудын хооронд гадаадын иргэнтэй холбоотой мэдээллийн сүлжээ ажиллуулна. Мэдээлэл харилцан солилцох журмыг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд батална.

9/ 29 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг:

1.Монгол Улсад тодорхой хугацаагаар гадаадын иргэнийг урьсан, ажиллуулах

зөвшөөрөл авсан аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэд нь дараахь үүрэгтэй:

1/хууль тогтоомжийн дагуу зохих байгууллагад нь бүртгүүлэх;

2/зөвшөөрөл авахын өмнө Монгол Улсад оршин суухад шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийн баталгааг гаргасан байх;

3/орон байраар хангах;

4/хугацаанд нь буцаах."

10/ 30 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг:

"2.Гадаадын иргэнийг Монгол Улсаас албадан гаргах тухай шийдвэрийг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Албаны саналыг үндэслэн гаргана. Албадан гаргах тухай шийдвэрийг Алба хил хамгаалах болон цагдаагийн байгууллагатай хамтран гүйцэтгэнэ."

4 дүгээр зүйл.Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 6, 7 дахь хэсгийн дугаарыг "7, 8"; 16 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 4 дэх заалтын "30" гэснийг "10"; мөн хэсгийн 5 дахь заалтын "7" гэснийг "5"; мөн хэсгийн 6 дахь заалт, 25 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн "90" гэснийг "120"; 11 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн "гадаадын байгууллагад" гэснийг "гэрээ, хэлэлцээрийн дагуу Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн, эсхүл төрийн бус байгууллага, олон улсын байгууллага, аж ахуйн нэгжийн төлөөлөгчийн газарт"; 15 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 5 дахь заалтын "Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төв" гэснийг "Алба"; 25 дугаар зүйлийн "Зөвлөл" гэснийг "Алба"; 27 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, 28 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн "Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төвөөс" гэснийг "Албанаас"; мөн зүйлийн 2 дахь хэсгийн "нийслэлд Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төвд, аймагт Иргэний бүртгэл мэдээллийн албанд" гэснийг "Албанд"; мөн зүйлийн 3 дахь хэсгийн "гадаад харилцааны" гэснийг "хууль зүйн" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

5 дугаар зүйл. Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 3 дахь заалтын "Засгийн газар хоорондын гэрээгээр", "гадаадын хөрөнгө хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгжийн удирдах бүрэлдэхүүнд" гэснийг тус тус хассугай.

6 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2001 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагах мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Л.ЭНЭБИШ

2000 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ХАРЬАТЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Харьяатын тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай дараахь хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн 4, 5 дахь заалт:

"4/энэ хэсгийн 2-т заасан хугацаанд гэмт хэрэг санаатайгаар үйлдээгүй байх";

5/Монгол Улсын иргэн болсноор тус иргэний гадаад улстай тогтоосон харилцаа нь Монгол Улсын нэр хүнд, ашиг сонирхолд хохирол учруулахгүй байх".

2/ 9 дүгээр зүйлийн 3, 4 дэх хэсэг;

"3.Монгол Улсын төлөө гарамгай гавьяа байгуулсан, эсхүл Монгол Улсад онц шаардлагатай мэргэжил, мэргэшил эзэмшсэн, шинжлэх ухааны аль нэг салбарт онцгой амжилт гаргасан буюу гаргах боломжтой гадаадын иргэнийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1, 2-т заасан нөхцөлийг үл харгалзан Монгол Улсын харьяат болгож болно.

4.Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан шалгуурыг тогтоох журмыг Засгийн газар тогтооно."

3/ 10 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 7 дахь заалт:

"7/ Монгол үндэсний ёс заншил, хуульд харш шашны урсгалыг сурталчилсан бол."

4/ 10 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг:

"2.Монгол Улсын харьяат болох хүсэлт гаргагчийн өргөдлийг дор дурдсан үндэслэлээр хүлээн авахаас түдгэлзүүлнэ. Үүнд:

1/энэ хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан нөхцөлийг хангаагүй;

2/энэ хуулийн 22 дугаар зүйлд заасан журмыг хангаагүй;

3/хорих ял эдэлж байгаа бол;

4/сэтгэл мэдрэлийн буюу гоц халдвартай өвчтэй, мансууруулах бодис хэрэглэх донтой, аргаг архичин гэдэг нь зохих журмаар тогтоогдсон бол;"

5/ 10 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг:

"4.Энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан үндэслэл зохих журмын дагуу нотлогдвол Гадаадын иргэн, харьяатын асуудал эрхлэх алба гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүний Монгол Улсын харьяат болох хүсэлтийг хүлээн авахаас

түдгэлзүүлж байгаа тухай албан ёсоор мэдэгдэнэ."

6/ 26 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг:

"3.Гадаад улсын нутаг дэвсгэр дээр оршин суугаа Монгол Улсын харьяатаас гарсан хүний иргэний баримт бичгийг дипломат төлөөлөгчийн болон консулын газар хураан авч, Гадаадын иргэн, харьяатын асуудал эрхлэх албанд хүргүүлнэ."

2 дугаар зүйл.Харьяатын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн 2 дахь заалтын "ба" гэсний дараа "иргэний харьяатын асуудлаар өргөдөл гаргасан өдрөөс өмнө"; 10 дугаар зүйлийн гарчигийн "татгалзах" гэсний дараа "түдгэлзүүлэх"; 22 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн "хэрэв" гэсний дараа "Монгол Улсын иргэн"; мөн зүйлийн 3 дахь хэсгийн "шалган" гэсний дараа "хэрэвэ уг баримт бичиг нь гадаад хэл дээр үйлдэгдсэн бол түүний албан ёсоор баталгаажуулсан орчуулга" гэж тус тус нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Харьяатын тухай хуулийн дараахь хэсэг, заалтыг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/ 7 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэг:

"5.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт байнга оршин суугаа харьяалалгүй эцэг, эх хоёрын дундаас Монгол Улсад төрсөн хүүхэд 16 нас хүрсний дараа өөрөө хүсвэл Монгол Улсын харьяат болж болно."

2/ 10 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 6 дахь заалт:

"6.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээс урьд нь албадан гаргагдсан бол."

4 дүгээр зүйл.Харьяатын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн "байж болно" гэснийг "бөгөөд энэ тухай холбогдох байгууллагын тодорхойлолт авсан байвал зохино"; 5 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, 26 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн "паспорт" гэснийг "үнэмлэх"; 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн 2 дахь заалтын "төрийн албан ёсны хэлний" гэснийг "төрийн албан ёсны хэл, Монгол Улсын Үндсэн хуулийн"; мөн хэсгийн 3 дахь заалт, 10 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, 14 дүгээр зүйлийн 2, 3 дахь хэсэг, 20 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэг, 22 дугаар зүйлийн 1, 3, 4, 6 дахь хэсэг, 23 дугаар зүйлийн 1, 2, 3 дахь хэсэг, 27 дугаар зүйлийн "харьяатын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага" гэснийг "Гадаадын

иргэн, харьяатын асуудал эрхлэх алба"; 10 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 6, 7 дахь заалтын дугаарыг "5. 6"; мөн зүйлийн 2 дахь хэсгийн дугаарыг "3"; 26 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн дугаарыг "4"; 29 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн "15000-50000" гэснийг "40000-60000" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

5 дугаар зүйл. Харьяатын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5 дахь заалтыг

хассугай.

6 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Л.ЭНЭБИШ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2000 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр

Улаанбаатар хот

МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭН ГАДААДАД ХУВИЙН ХЭРГЭЭР ЗОРЧИХ, ЦАГААЧЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай дараахь хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/ 5 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5 дахь заалт:

"5/ хуурамч, бусдын паспорт, баримт бичиг ашигласан, эсхүл 2 буюу түүнээс дээш удаа өөрийн буруугаас гадаад паспортаа гэмтээсэн, хаяж үрэгдүүлсэн этгээдийг эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр 2 жил хүртэл хугацаагаар."

2/ 6 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн 4 дэх заалт:

"4/ Тухайн орны цагаачлалын асуудал эрхэлсэн байгууллагын зөвшөөрөл."

3/ 8 дугаар зүйлийн 6 дахь хэсэг:

"6. Гадаадад суугаа дипломат төлөөлөгчийн болон консулын газар үндэсний гадаад паспорт олгохдоо тухайн иргэний талаар Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төвөөс холбогдох лавлагаа авах ба олгосон гадаад паспортын талаар мэдээлэл ирүүлж байна."

2 дугаар зүйл. Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсгийн "цагаачлах хүсэлтийг" гэсний өмнө "Гадаадын иргэн, харьяатын асуудал эрхлэх алба" гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл. Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 8 дахь хэсэг, 8 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг дор дурдсанаар өөрчлөн

найруулсугай:

1/ 6 дугаар зүйлийн 8 дахь хэсэг:
"8. Энэ хуулийн 5 дугаар зүйлийн

1 дэх хэсэгт заасан үндэслэлээр иргэний гадаадад хувийн хэргээр зорчих эрхийг түдгэлзүүлсэн тохиолдолд нийслэлд Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төв, орон нутагт аймгийн Засаг даргын дэргэдэх Иргэний бүртгэл, мэдээллийн алба, цагаачлах эрхийг түдгэлзүүлсэн тохиолдолд Гадаадын иргэн, харьяатын асуудал эрхлэх алба үндэслэл бүхий хариуг бичгээр өгнө."

2/ 8 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг:

"2. Насанд хүрээгүй хүн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах бол түүнд дор дурдсан баримт бичгийн аль нэгийг олгоно:

1/ үндэсний гадаад паспорт;

2/ эцэг, эх, хууль ёсны асран хамгаалагчийн үндэсний гадаад паспортад зургийг нааж баталгаажуулах;

3/ эцэг, эх, хууль ёсны асран хамгаалагчийн хамт түр хугацаагаар гадаадад зорчих хүүхдэд үндэсний гадаад паспортад хавсаргагдах үнэмлэх;

4/ гадаадын иргэнд үрчлэгдсэн хүүхдэд гадаадад зорчиход нь үндэсний гадаад паспорт;

5/ гэрлэлтээ бүртгүүлсэн Монгол Улсын иргэн, гадаадын иргэн хоёрын дундаас гадаад улсын нутаг дэвсгэр дээр төрсөн хүүхэд Монгол Улсад ирсний дараа гадаадад зорчих бол иргэний бүртгэлийн байгууллагаас олгогдсон хүүхдийн гэрчилгээ, регистрийн /

бүртгэлийн/ дугаарыг үндэслэн түүнд энэ хэсэгт заасан баримт бичгийн аль нэгийг олгоно.

4 дүгээр зүйл. Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 5, 6 дахь хэсгийн "нийслэлд Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төвд, орон нутагт аймгийн Засаг даргын дэргэдэх Иргэний бүртгэл, мэдээллийн албанд" гэснийг "Гадаадын иргэн, харьяатын асуудал эрхлэх албанд"; мөн зүйлийн 10 дахь хэсгийн "Цагдаагийн төв байгууллага" гэснийг "Гадаадын иргэн, харьяатын асуудал эрхлэх алба"; 8 дугаар зүйлийн 6, 7 дахь хэсгийн дугаарыг "7, 8" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

5 дугаар зүйл. Монгол Улсын иргэн гадаадад хувийн хэргээр зорчих, цагаачлах тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн 1 дэх заалтын "...болон үндэсний гадаад паспорт авах..." гэснийг хассугай.

6 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Л.ЭНЭБИШ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2000 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ЗАХИРГААНЫ ХАРИУЦЛАГЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Захиргааны хариуцлагын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийн 2 дахь өгүүлбэрийн "...торгуулийн хэмжээ нь" гэсний дараа "... энэ хуулийн 28, 28' дүгээр зүйл," гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл. Захиргааны хариуцлагын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн "'30000-50000" гэснийг "100000-200000"; 2 дахь хэсгийн "4000-40000" гэснийг "100000-250000"; 3 дахь хэсгийн "20000-40000" гэснийг "100000-200000"; 4 дэх хэсгийн "10000-30000" гэснийг "100000-300000"; 5 дахь хэсгийн "4000-40000" гэснийг "100000-250000"; 6 дахь хэсгийн "2000-40000" гэснийг "300000-500000"; "60000-150000" гэснийг "600000-1000000"; 7 дахь хэсгийн

"20000-30000" гэснийг "500000-1000000"; 8 дахь хэсгийн "25000-50000" гэснийг "150000-300000"; 28' дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн "1000-10000" гэснийг "50000-150000"; 2 дахь хэсгийн "15000-30000" гэснийг "100000-250000"; 3 дахь хэсгийн "25000-50000" гэснийг "100000-250000" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Л.ЭНЭБИШ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2000 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ХИЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Хилийн тухай хуулийн 33 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 3 дахь заалтын "шилжүүлэх" гэсний дараа " Монгол Улсад орсон, гарсан, дамжин өнгөрсөн гадаадын иргэний бүртгэлийг нарийвчлан хөтөлж, мэдээг тухай бүр Гадаадын иргэн, харьяатын асуудал эрхэлсэн албанд ирүүлж байх" гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Л.ЭНЭБИШ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2000 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ИРГЭНИЙ БҮРТГЭЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн Наймдугаар бүлгийн дугаарыг "Долдугаар" гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн Долдугаар бүлгийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Гадаадын

иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Л.ЭНЭБИШ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2000 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ГААЛИЙН АЛБАН ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын Засгийн газар, Олон Улсын Хөгжлийн Ассоциаци болон Дэлхийн банкны хооронд байгуулсан зээлийн гэрээний дагуу "Монгол Улсын тээврийг сэргээн сайжруулах төсөл"-ийн хүрээнд импортоор нийлүүлсэн, нийлүүлэгдэх хотын тээврийн автобус, троллейбусны засвар,

оношилгооны тоног төхөөрөмжийг гаалийн албан татвараас чөлөөлсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Л.ЭНЭБИШ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2000 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр

Улаанбаатар хот

НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын Засгийн газар, Олон Улсын Хөгжлийн Ассоциаци болон Дэлхийн банкны хооронд байгуулсан зээлийн гэрээний дагуу "Монгол Улсын тээврийг сэргээн сайжруулах төсөл"-ийн хүрээнд импортоор нийлүүлсэн, нийлүүлэгдэх хотын тээврийн автобус, троллейбусны засвар,

оношилгооны тоног төхөөрөмжийг нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Л.ЭНЭБИШ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2000 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

Дугаар 166

Элчин сайдыг эгүүлэн татах, томилох тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн гучин гуравдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5, Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 3, Дипломат албаны тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийг баримтлан ЗАРЛИГ болгох нь:

1. Монгол Улсаас Мексикийн Нэгдсэн Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд

Дарийн Пунцагийг эгүүлэн татсугай.

2. Монгол Улсаас Мексикийн Нэгдсэн Улсад суух Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайдаар Балжингийн Нямаг томилсугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.БАГАБАНДИ

Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газраас гарган. Хаяг: «Төрийн мэдээлэл» эмхтгэлийн зөвлөл

Улаанбаатар-12
Төрийн ордон

☎ 329612
Индекс 14003

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хэвлэх хэсэгт хэвлэв.

☎ 329487